

8.10.2024

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi
PL 26
00023 Valioneuvosto

VN/18671/2022-SM-14

Luonnos Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeeksi

Satakunnan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeeksi.

Satakunnan hyvinvointialue pitää perusteltuna, että pelastustoimen toimintavalmiudelle on kansallisesti yhtenäiset periaatteet ja kriteerit. Ohjeluonnoksen perusajatus, jonka mukaan toimintavalmius määritellään pelastustoimen toimintaympäristöanalyysin, riskianalyysin ja vastaavien perusteella on kannatettava. On tärkeää, että pelastustoimen toimintavalmius vastaa todellisia tarpeita. Lisäksi on kannatettavaa, että lausuttavana olevan ohjeen myötä voidaan onnettomuuksien ehkäisytyön ja omatoimisen varautumisen mahdollisuudet ottaa huomioon tarvittavaa palvelutasoa määriteltäessä.

Ohjeen määrävyys toimintavalmiuteen

Nykyinen Pelastustoiminnan toimintavalmiuden suunnitteluohje on pelastustoimen valvontajärjestelmässä osoittautunut alueen pelastustoimia sitovaksi asiakirjaksi, jonka noudattamista aluehallintovirastot ovat uhkasakkomenettelyin edellyttäneet toteutettavaksi. Satakunnan hyvinvointialue pitää erittäin ongelmallisena, että tämänkaltaiset, suuriakin kustannuksia aiheuttavat velvoittaviksi tarkoitetut ohjeistukset annetaan ministeriön ohjeena, ei laki- tai asetusmuodossa, jolloin niiden velvoittavuus ei jäis iepäselväksi. Ohjetasoisesta asiakirjasta puuttuvat tarvittavat vaikutusarviot sekä kytkös poliittiseen päätöksentekoon ja rahoitukseen.

Ohjeen tarkoitus ja tavoite

Ohjeen peruslähtökohtana on yhteiskunta, joka kykenee tuottamaan tarpeelliseksi koetut palvelut. Tämä ei kuitenkaan reaalityodellisuudessa ole aina mahdollista. Esimerkiksi korona-pandemian aikana oli tilanteita, jolloin tarvittavaa toimintavalmiutta ei kerta kaikkiaan kyetty tuottamaan. Lisäksi esimerkiksi haja-asutusalueilla on tilanteita, joissa tarvittavaa toimintavalmiutta ja suorituskykyä ei kyetä tuottamaan kun alueella ei ole riittävän toimintakyvyn

omaavia ihmisiä ja ei ole perusteltua heitä sinne pelastustoimen harvalukuisen tehtävien vuoksi palkata. Edelleen pelastustoimelle osoitetut talousraamit joissakin tapauksissa estävät määritellyn toimintavalmiuden tuottamisen.

Ohjeen tarkoitukseen ja tavoitteeseen sekä muihin vastaaviin kohtiin tulee kirjata mahdollisuus poiketa ohjeen määrittelemästä toimintavalmiudesta perustellusta syystä tai arviosta, esimerkiksi mikäli sen tuottaminen on ylivoimaista tai toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteetonta.

Pelastustoiminnan toimintavalmiussuunnitelma

Satakunnan hyvinvointialue pitää uuden ja erillisen Pelastustoiminnan toimintavalmiussuunnitelman laatimisvelvoitetta vähintään ongelmallisena, jopa tarpeettomana tilanteessa, jossa Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on normien purkaminen eikä niiden lisääminen. Tämä suunnitelma ja palvelutasopäätös ovat merkittävilta osiltaan päällekkäisiä. Tulisi tutkia mahdollisuudet täydentää palvelutasopäätöksen laatimista koskevaa ohjeistusta siten, että päätös sisältäisi riittävät tiedot, jotta erillinen suunnitelma muuttuisi tarpeettomaksi.

Palvelutasopäätöksen lisäksi toimintavalmiutta eri riskikohteisiin suunnitelmaan kohdekohtaisissa ulkoisissa pelastussuunnitelmissa. Näitä voidaan hyödyntää toimintavalmiuden ja sen suunnittelun arvioinnissa, tämän myötä tarve erilliselle toimintavalmiussuunnitelmalle jää vähäiseksi.

Pelastustoiminnan toimintavalmiuden riskiruudukko

Satakunnan hyvinvointialue pitää kannatettavana ja tarpeellisenä ohjeluonnoksessa esitettyä mallia, jossa riskiruudun luokan määrittelyssä otetaan huomioon tapahtuneet korkean pelastuspotentiaalinen onnettomuudet (KoPPO) ja viereisten riskiruutujen riskiluokka.

Satakunnan hyvinvointialue esittää, että yksittäisissä riskiruuduissa, ja näistä johdetuilla riskialueilla, nykyistä laajemmin ja systemaattisemmin otettaisiin huomioon tapahtuneissa onnettomuuksissa omavalvonnan ja tietojohdamisen keinoin todennettu ja tarvittu toimintavalmius ja suorituskyky. Tähän kytkeytyy pelastusryhmää pienemmän ns. kärkiyksikön käyttö, jota käsitellään toisaalla tässä lausunnossa kohdassa Pelastusmuodostelmien hälyttäminen.

Suuronnettomuuksien sekä häiriötilanteiden edellyttämän toimintavalmiuden suunnittelu

Ohjeluonnoksessa mainitaan, että pelastuslaitoksen tulee suunnitella pelastustoiminnan yhteistyösuunnitelmat pelastustoiminnan yhteistyöstä vastaavan pelastuslaitoksen johdolla, koko yhteistyöalueen riskit ja voimavarat huomioiden. Ohjeistuksessa tulee ottaa huomioon, että yhteistyö on laajaa

myös yhteistyöalueeseen kuulumattomien pelastuslaitosten kanssa, Satakunnassa erityisesti Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan kanssa.

Ohjeluonnoksen mukaan pelastustoiminnan johtaminen on valtakunnallisesti määritelty pelastustoiminnan valtakunnallisissa johtamisohjeissa. Lisäksi ohjeluonnoksen mukaan poikkeusoloihin varaudutaan pelastustoimen valmiussuunnittelusta annetun ohjeen mukaan. Satakunnan hyvinvointialueen tietojen mukaan mainittuja ohjeita ei ole olemassa, jolloin viittaukset niihin tulee poistaa tai muuttaa.

Pelastusmuodostelmien hälyttäminen

Satakunnan hyvinvointialue pitää ohjeluonnoksen mainintaa toimintavalmiuden käyttämisestä todellisen tarpeen perusteella erittäin tärkeänä ja kannatettavana. Kokemusten mukaan pelastusryhmää pienempi ns. kärkiyksikkö suoriutuu suuresta osasta tehtäviä itsenäisesti ilman täydentäviä voimia myös muissa kuin mainituissa matalariskisissä tehtävissä. Ohjeen tulee mahdollistaa pelastusryhmää pienemmän muodostelman käyttömahdollisuus eri tehtäviin ohjeluonnokseen kirjatun todellisen tarpeen mukaisesti, eli kategorisesti ei pidä edellyttää pelastusryhmän hälyttämistä. Todellista tarvetta tulee voida arvioida toteutuneiden onnettomuuksien eli tehtävien mukaan, ottaen huomioon tehtävien vähäinen määrä tai osuus tehtävistä. Muodostelmien eli vahvuuksien lisäksi tarvetta ja valmiutta tulee voida arvioida myös toimintavalmiusaikaa koskien tehtävien määrä huomioon ottaen.

Eri pelastustoimen alueilla on enenevässä määrin otettu käyttöön järjestelyitä, jossa pelastusjoukkueen johtaminen tapahtuu etänä esimerkiksi tilanne-/johtokeskuksesta. Suunniteluohjeeseen tulee lisätä tätä ja vastaavia muita joustavia menetelmiä koskevat maininnat, jotka mahdollistavat järjestelyt milloin se on toiminnallisesti mahdollista, kustannustehokkuus huomioon ottaen.

Yksittäisiä huomioita

Satakunnan hyvinvointialue pitää kannatettavana, että pelastusjoukkueen toimintavalmiusaika määritellään siten, että aika päättyy, kun kohteeseen on saapunut pelastusjoukkue, joka täyttää sille asetetut suorituskykyvaatimukset, ja jonka vahvuus on vähintään yhdeksän henkilöä (1+2+6) eli pelastusjoukkueen johtaja ja kaksi pelastusryhmää.

Ohjeluonnoksessa mainitaan ihmisen pelastamisen ensisijaisuus sähköstä, joka terminä ei täyttäne ohjeasiakirjan kieli- ja ymmärrettävyystarpeita.

Ohjeluonnoksessa viitataan suorituskykyvaatimukseen vedenalaisetsinnän suorittamisesta ja ihmisten pelastamisesta veden alta. Maininnasta voi saada käsityksen, että tämä tehtäväkokonaisuus olisi pelastustoimen tehtävä. Tämä ei Satakunnan hyvinvointialueen käsityksen mukaan kuitenkaan

ole pelastustoimen lakisääteinen tehtävä. Ohjeluonnoksen perusteella jää hyvin epäselväksi, tuleeko pelastustoimen ylläpitää tällaista toimintavalmiutta, kuinka tämä kytkeytyy riskiruutuihin tai yksittäisiin kohteisiin kuten uimarantoihin, jotka sijoittuvat sattumanvaraisesti riskiruutuihin ja niiden ulkopuolelle.

Luonnoksessa käytetään rinnakkain ja epäjohdonmukaisesti käsitteitä pelastustoimi ja pelastuslaitos.

Lisätiedot

Tämän lausunnon yhteyshenkilönä toimii toimialuejohtaja, pelastusjohtaja Pekka Tähtinen, puhelin 044 701 1590, sähköposti pekka.tahtinen@sata.fi.

Satakunnan hyvinvointialue

Kirsi Varhila
Hyvinvointialuejohtaja

Jakelu

Sisäministeriö, pelastusosasto, kirjaamo.sm@gov.fi
Pelastusylitarkastaja Tommi Luhtaniemi, tommi.luhtaniemi@gov.fi
Pelastusylitarkastaja Olli Ryhänen, olli.ryhanen@gov.fi

Tiedoksi

Toimialuejohtaja, pelastusjohtaja Pekka Tähtinen, pekka.tahtinen@sata.fi

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 4 pages before this page
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida

authority to sign
representative
custodial

asemavaltuus
nimenkirjoitusoikeus
huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt
firmateckningsrätt
förvaltare

autoritet til å signere
representant
foesatte/verge

myndighed til at underskrive
repræsentant
frihedsberøvende